

Rastas 1970:06.22 Kašučių k. (Darbėnų apyl., Kretingos raj.) buvusioje sodyboje. Monetos sidabrinės, XVII a. Be to, eksponatas Nr. 9344:1188 - žiedas, vietoje akutės puoštas plokštuma karpytais kraštais.

6. Kretingos lobis. Nr. 4727:1-8.

Rastas Kretingos miesto gyventojų sode (Laisvės g-vėje) 60 cm gylyje, po akmeniu. Gautas 1962 m. Monetos sidabrinės, ankstyviausia - 1682 m., vėlyviausia - 1742 m.

7. Kvecių lobis. Nr. 5042:1-26.

Rastas 1944 m. rudenį Kvecių k. (Rūdaičių apyl., Kretingos raj.) gyventojų darže, buvusios klėties vietoje. Monetos buvo moliniame puodelyje, uždengtame skardiniu dangteliu. Jų buvę apie 300. Dalis monetų ir puodelis neišliko. Monetos pateko į muziejų 1959 m. Visos sidabrinės. Ankstyviausia 1661 m., vėlyviausia - 1687 m.

8. Palangos lobis. Nr. 4567:1-437.

Gautas 1962 m. iš Palangos m. gyventojų. Monetos sidabrinės, XV a. pr. - XV a. pab. - XVI a.

9. Salantų lobis. Nr. 4669:1-9.

Rastas 1903 m. Salantuose (Imbarės apyl., Kretingos raj.) remontuojant namą, žemėje. Monetos sidabrinės, XVI a. II pusė - XVIII a. pab. Gautas 1964 m.

A. B u t r i m a s (Vilnius)

KAULO BEI RAGO DIRBINIŲ KONSEVAVIMAS LIETUVOS TSR ISTORIJS IR ETNOGRAFIJS MUZIEJUJE

1. IEM bandyti įvairūs metodai, bet dabar apsisistota ties labai paprastu, kuris plačiai tai-

komas ir kitose šalyse (pvz. Anglijoje). Tai vandeninis PVA klijų tirpalas. Tam reikia - destiliuoto vandens (50%), PVA klijų (5%) ir paprasto metilo spirito (45%). PVA išmaišomi destiliuotame (vietoj destiliuoto vandens galima vartoti 3 kartus virintą) vandenyje, gautasis tirpalas praskiedžiamas spiritu.

2. Kaulo ir rago dirbiniai paprasčiausiai nuplaunami vandeniu ir kiek padžiovinami. Po to nuplaunami su vata, sumirkyta spirite, bet jau nebedžiovinami, o iš karto greitai (kad kartais nepradėtų pleišėti) sodrinami pasigamintuoju PVA tirpalu.

3. Sodrinama bent 20 kartų, kiekvienąkart išdžiovinant. Į pabaigą PVA kiekį tirpale galima padidinti iki 10-15%. Baigus sodrinti (kai dirbinys jau nebesugeria tirpalo), konservuoto dirbinio paviršių galima nuvalyti vata, kiek sudrėkinta spiritu. Dirbiniui išdžiūvus, konservavimas baigtas.

4. Kadangi sudėtinės tirpalo dalys nėra joks deficitas, tai tokį gali vartoti kiekvienas muziejus turimiems eksponatams apsaugoti. Be to, jis ypač naudingas archeologinių kasinėjimų metu, kai atpreparuoti dirbiniai pasirodo esą trapūs ir negalima pajudinti iš vietos jų nesunaikinant. Pakanka tokį dirbinį žemėje nuplauti kelis kartus šepetėliu ir prisodrinti tirpalu, tik kiek kitokios koncentracijos: PVA - 15%, destiliuoto vandens - 40%, spirito - 45% (visad atsimiti tirpalo paruošimo eigą). Šitai buvo apdorota vietoje ir Kretuono bei Donkalinio akmens amžiaus antropologinė medžiaga ir tik tuo būdu pavyko ją išsaugoti. Tuo metodu pasinaudota ir 1982 m. Šventosios gyvenviečių visai sutrušusiai keramikai išsaugoti.

5. Šiuo metodu IEM konservuojama jau nuo 1978 m. (kauliniai Norkūnų ir Nevieriškių pilia-

kalnių radiniai, dalis akmens amžiaus gyvenviečių inventoriaus) ir per penkeris metus nepastebėta pakitimų (nors laikoma per sausose patalpose), radiniai nepleišėja ir yra išlaikę savo šviesią spalvą.

R. Paškevičius (Vilnius)

EKSPONATŲ APSAUGA NUO ŽALOJANČIO POVEIKIO LTSR ISTORIJS IR ETNOGRAFIJS MUZIEJUJE

1. Svarbiausios išorinės muziejinių daiktų gedimo priežastys yra šios:
 - a) dideli temperatūros bei drėgmės svyravimai (nesilaikymas nustatytų normų);
 - b) kenksmingas tiesioginių saulės spindulių poveikis (per stiprus apšvietimas);
 - c) oro užteršimas kenksmingomis dujomis, suodžiais ir dulkėmis.
2. Iš IEM patirties galima pasakyti, kad eksponatams kenkia ne tik natūrali dienos šviesa, bet ir dirbtinė. Vis dėlto žalingiausi tiesioginiai saulės spinduliai.
3. Pagal jautrumą šviesai eksponatai būna keliariopi:
 - a) ypatingai jautrūs šviesai yra organinės kilmės daiktai: tekstilė, popierius, medis, oda. Ilgą laiką veikiami šviesos, audiniai praranda ne tik spalvą, bet ir tvirtumą;
 - b) mažiausiai jautrūs šviesai neorganinės kilmės daiktai: metalai, akmenys, keramika, porcelianas ir kt. Nors ir jie, ilgesnį laiką pastoviai veikiami stiprios šviesos, keičia savo fizinę-cheminę struktūrą ir spalvą. Kenksmingą šviesos poveikį eksponatams stiprina padidinta drėgmė.

4. Muziejinėms vertybėms apskaityti ir saugoti instrukcijoje nurodyta, kad ekspozicijoje leistinas tik elektros apšvietimas. IEM ekspozicija buvo kuriama 1967-1968 m., kai eksponatų apšvietimui buvo rekomenduojamos kaip mažiausiai kenksmingos luminescentinės lempos. Tačiau jau po 10 metų pastebėta, kad jos kenkia ne mažiau už kitų rūšių lempas. Bandymai parodė, kad luminescentinės lempos skleidžia ultravioletinius spindulius, kurių poveikis panašus į saulės spindulių, nors mažesnis.

5. Todėl siekiant sumažinti žalojantį šviesos poveikį eksponatams, imtasi kai kurių efektyvių apsaugos priemonių. Fonduose jos yra paprastos - tai eksponatų saugojimas spintose, dėžėse, aplankuose ir t.t.

Ekspozicinių salių langai buvo uždengti šviesiomis, neutralių tonų užuolaidomis iš plonos tankios medžiagos. Ekspozicijos vitrinų šviestuvai uždengti matiniais gaubtuvais. Ekspoziciniai baldai sustatyti taip, kad ant eksponatų nekristų tiesioginiai saulės spinduliai. Eksponuojant graviūras, knygas, dokumentus, audinius, stengiamasi, kad natūrali ar dirbtinė šviesa neviršytų 50 liuksų. Šviesos stiprumui matuoti naudojamas specialus prietaisas - liuksmetras.

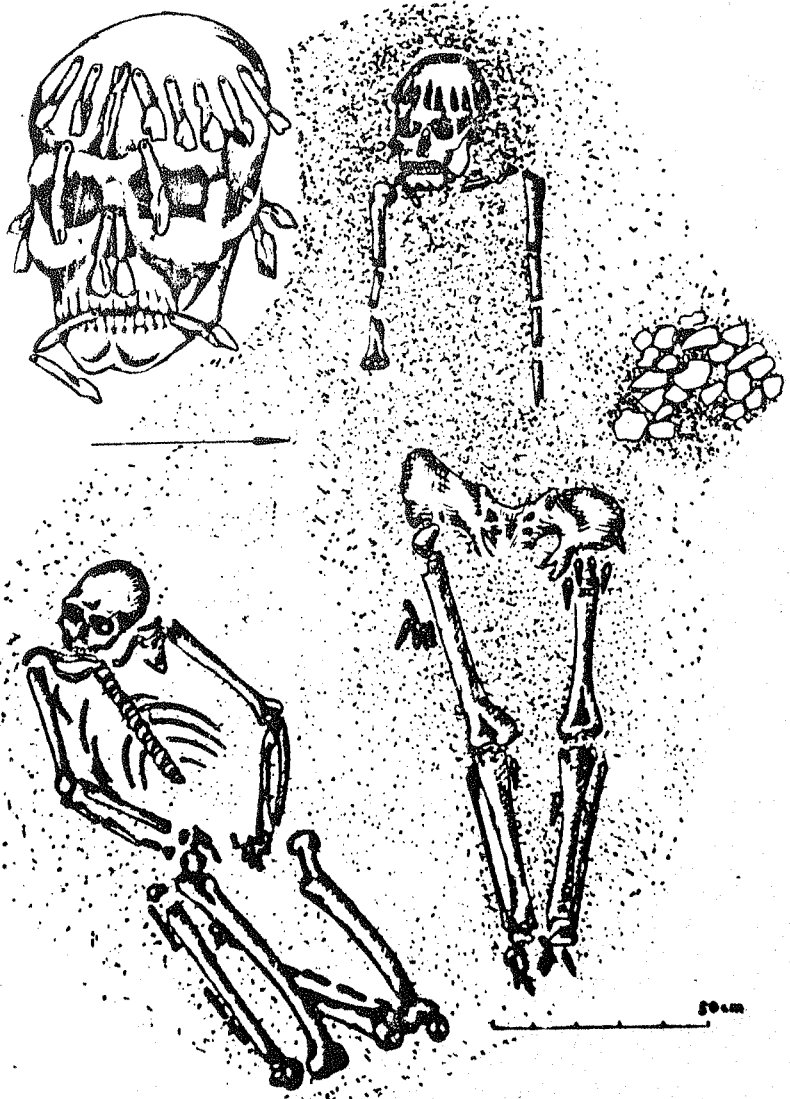
6. Pastaruoju metu TSRS pradėtas gaminti stiklas - tripleksas "SZS", kuris, neiškreipdamas šviesos, sulaiko ultravioletinius spindulius. Todėl jis tinka kaip šviesos filtras. Tai įgalintų žymiai sulėtinti eksponatų senėjimą. Be to, jis yra daug tvirtesnis už paprastą stiklą. Būtų idealu juo įstiklinti langus ir vitrinas.

7. Naudodamiesi šiuo išradimu, ekspozicijoje į atskirų šviestuvų gaubtus vitrinose, kuriose yra ypač jautrių eksponatų, įklojome polivinilbutiralinę plėvelę, kuri yra stiklo - triplekso "SZS" sudėtinė dalis ir veikia kaip ultravioletinis stabilizatorius.

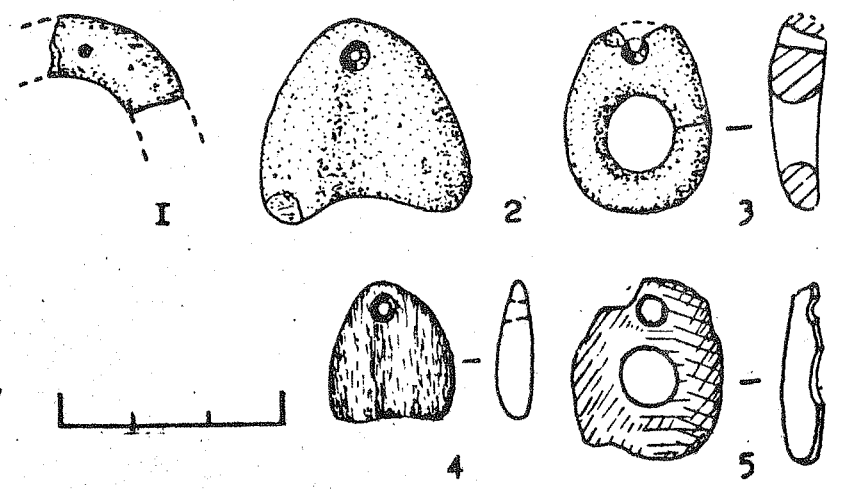
Sutrupinimai

AKM	- Alytaus kraštyros muziejus
JEM	- Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus
KKM	- Kretingos kraštyros muziejus
KVIM	- Kauno valstybinis istorijos muziejus
LDM	- Lietuvos TSR dailės muziejus
KMN	- Nacionalinis muziejus (Krokuva)
WMN	- Nacionalinis muziejus (Varšuva)
PKI	- Paninklų konservavimo institutas
ŠAM	- Šiaulių "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejus
TIM	- Trakų istorijos muziejus
TKM	- Telšių kraštyros muziejus
UKM	- Utenos kraštyros muziejus
VČDM	- Valstybinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
VE	- Valstybinis Ermitažas
PMUM	- Rygos miesto ir jūreivystės muziejus

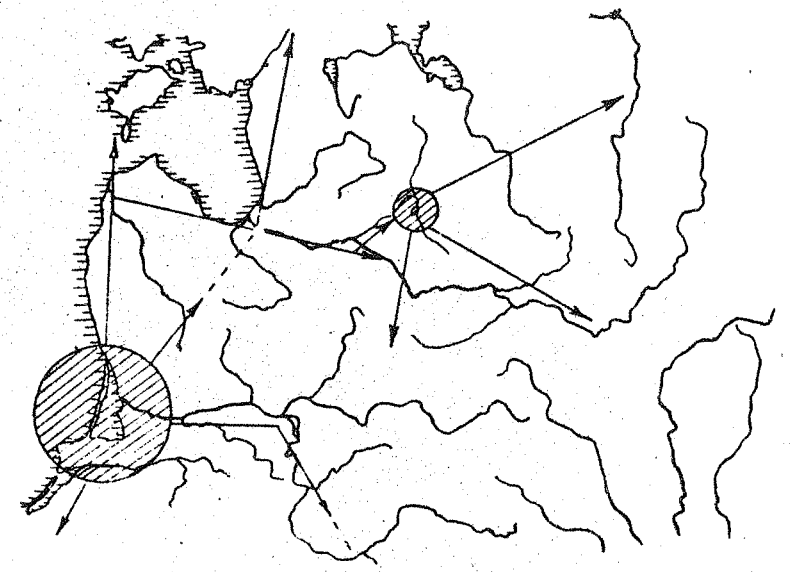
ILIUSTRACIJOS

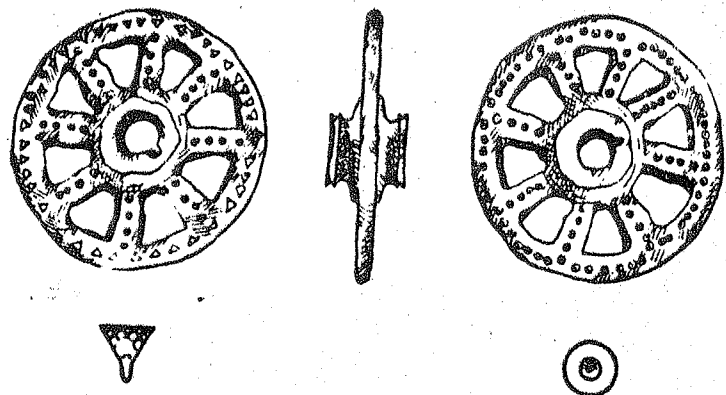
1 pav.

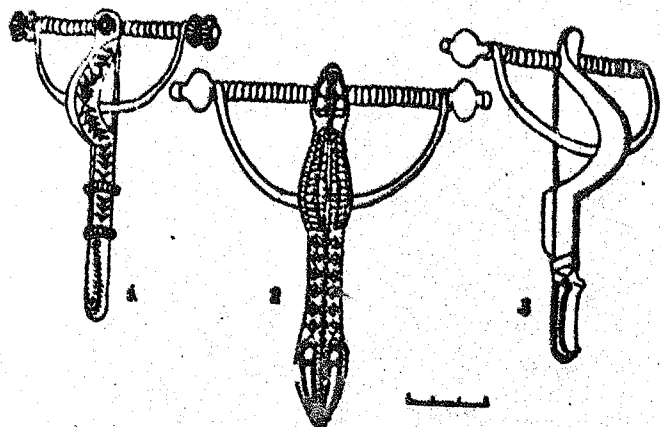
2 pav.

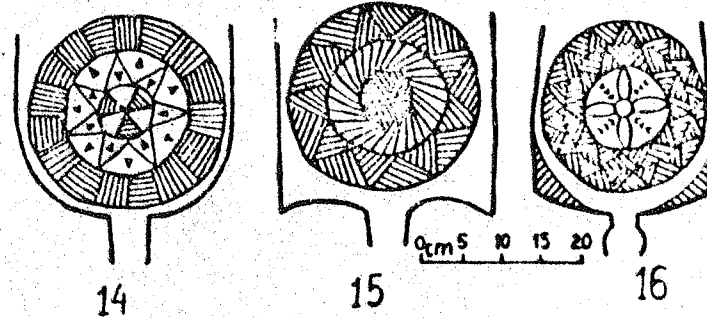
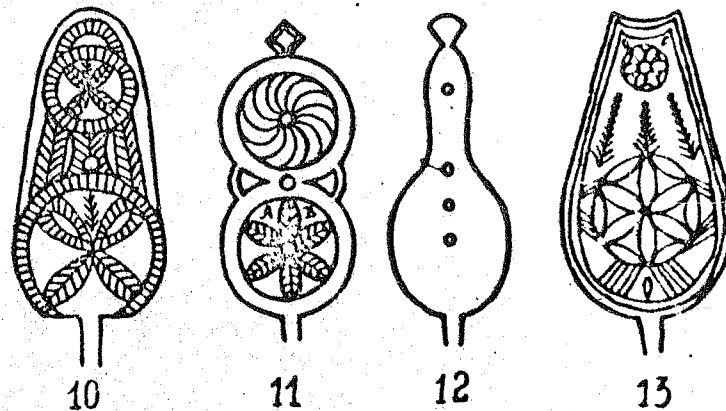
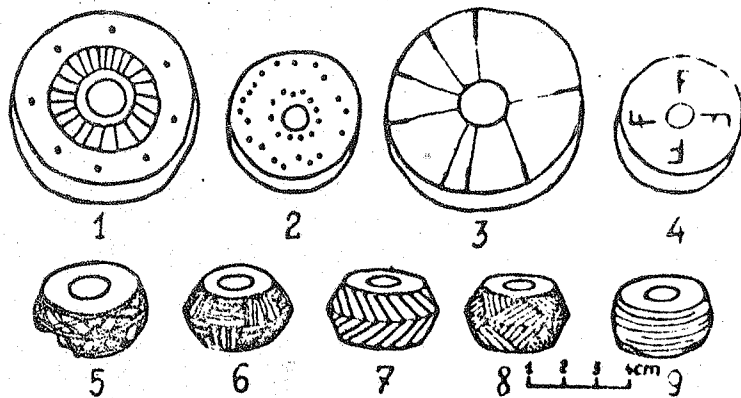
3 pav.

4 pav.

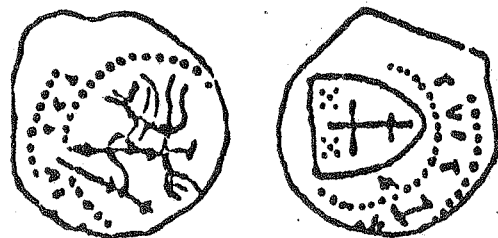
5 pav.

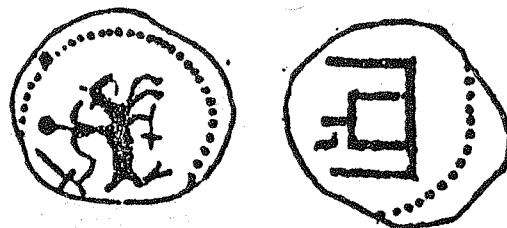
6 pav.

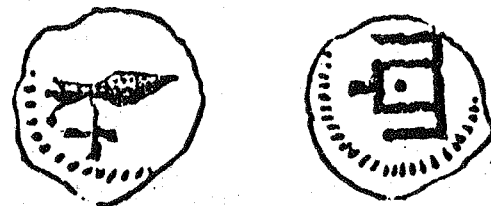
7 pav.

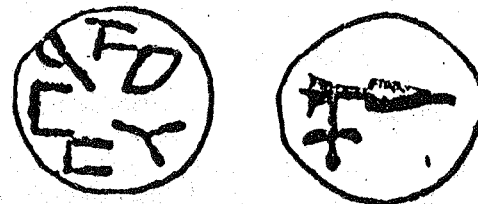
IV

III

II

I

8 pav.

TURINYS

Pratarmė	1
A. Jankevičienė. Šiandieninių muziejų uždaviniai	2
1. Muziejinių kystė	
B. Lukošiuotė. "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejaus archeologinė ekspozicija	5
V. Ruzas. Numizmatika IEM 2 salės ekspozicijoje	6
E. Gričiuvienė. Akmens amžiaus ekspozicija LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	9
N. Antušaitė, E. Spudytė. Archeologijos ir numizmatikos fondai Telšių kraštotyros muziejuje	12
S. Biečiauskas. Šiaulių "Aušros" muziejaus monetų lobiai	14
D. Butkus. Kretingos kraštotyros muziejaus monetų lobiai	17
A. Butrimas. Kaulo bei rago dirbinių konservavimas LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	18
R. Paškevičius. Ekspонатų apsauga nuo žalojančio poveikio LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	20
N. Černiavskij, N. Zdanovič. Archeologinių kasinėjimų medžiagos paruošimas muziejui	22
M. Eiche. Faleristikos kolekcijos mokslinio tyrimo ir sisteminimo principai Rygos miesto istorijos ir jūreivystės muziejuje	23

2. Archeologija	
A. Butrimas. Neolito kapai iš Donkalnio (Telšių raj.)	26
A. Girininkas. Pirmieji gintaro keliai į Rytų Europą	28
B. Salatkienė. Kalnelių (Šiaulių raj.) II-IV a. pilkapiai	29
V. Kazakevičius. Žalvarinis ratelis iš Plinkaigalio (Kėdainių raj.)	31
K. Rickevičiūtė. Retos segės iš Lazdininkų (Kretingos raj.)	33
L. Murnikaitė. Gintaro dirbiniai Lazdininkų (Kretingos raj.) kapinyne	34
A. Blūjienė. Alinkos-Raistinės (Trakų raj.) pilkapiai	36
E. Svetikas. Didžiasalio (Lazdijų raj.) kapinynas	37
K. Mikaila, G. Vaitkevičius. Kai kurie Vilniaus XVI-XVII a. raudono molio plokšnių keramikos tyrimai	38
A. Kuncevičius. Dėl akmenų smailiadugiškais dubenimis paskirties	41
A. Čepaitienė. Verpimo įrankių ornamentikos problemos	42
V. Ksenzov. Naujas mezolitinis paminklas netoli Krasnovkos kaimo (Svetlogorsko raj.) prie Berezinos upės	45
E. Zaikovskij. Neolitinių gyvenviečių tyrinėjimai Dysnos upės baseine	46
A. Vasks. Rytų Latvijos keramika vėlyvajame žalvario ir ankstyvajame geležies amžiuje (I tūkst. pr.m.e.)	48

A. Radinš. Pilkapių laidojimo papročiai Rytų Latvijoje II tūkst. I-je pusėje (pagal Rezeknės raj. medžiagą)	50
3. Numizmatika	
R. Senapėdis. Šiaulių kaimo (Širvintų raj.) Prahos grašių lobis	53
V. Aleksiejūnas. Pirmosios lietuviškos kaltinės monetos	56
E. Svetikas. XVI-XVII amžių monetos Liepalingio (Lazdijų raj.) senkapiuose ...	58
E. Ivanauskas. Seredžiaus numizmatinė medžiaga (XVI-XIX a.pr.)	60
R. Klimavičius. Pirmasis Lietuvos-Lenkijos valstybės ordinas	62
E. Rimša. Radvilų karstų Kėdainiuose identifikavimo klausimu	63
Š. Bektenejev. Piniginė apyvarta šiaurės-rytų Baltarusijos teritorijoje (XIII-XIV a.a.)	66
Sutrupinimai	68
Ilustracijos	69

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	1
А. Янкявичене. Задачи современных музеев	2
1. Музееведение	
Б. Лукошюте. Археологическая экспозиция в музее истории и этнографии "Аушра"	5
В. Рузас. Нумизматика в отделе экспозиции феодального общества Литвы (11 зал музея истории и этнографии ЛитССР)	6
Э. Гришовене. Экспозиция каменного века в музее истории и этнографии Литовской ССР	9
Н. Антушайте, Е. Спудите. Фонды археологии и нумизматики в Тельшяйском краеведческом музее	12
С. Беяускас. Монетные клады в Шяуляйском музее "Аушра"	14
Д. Буткус. Монетные клады в Кретингском краеведческом музее	17
А. Бутримас. Консервация изделий из кости и рога в музее истории и этнографии Литовской ССР	18
Р. Пашкявичюс. Охрана экспонатов от негативного воздействия света в музее истории и этнографии Литовской ССР	20
Н. Чернявский, Н. Зданович. Опыт подготовки в музеефикации материалов археологических раскопок	22
М. Эйхе. Принципы научного исследования и систематизации коллекции фалеристики музея истории	
г. Риги и мореходства	23

2. Археология

А. Бутримас. Неолитические погребения в Донкалнис (Тельшяйский р-он).....	26
А. Гирининкас. Первые пути янтаря в Восточную Европу	28
Б. Салаткене. Курганы 11-1У в.в. в Калняляй (Шяуляйский р-он)	29
В. Казакялячюс. Бронзовый колесик из могильника Плинкайгалис (Кедайняйский р-он)	31
К. Ришкявичюте. Редкие фибулы из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	33
Л. Мурчикайте. Янтарные изделия в мужских погребениях из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	34
А. Елюене. Курганы Алинкос-Райстинес (Тракайский р-он)	36
Е. Святикас. Могильник в Диджясалис (Лаздияйский р-он)	37
К. Микайла, Г. Вайткявичюс. Некоторые исследования Вильнюсской красноглинистой тонкостенной керамики ХУ1-ХУП в.в.	38
А. Кунцевичюс. О назначении остродонных камней с тазообразной выемкой	41
А. Чяпайтене. Проблемы орнаментики прядильных инструментов	42
В.П. Ксензов. Новый памятник эпохи мезолита у д. Красновка Светлогорского р-на) на Березине	45
Э.М. Зайковский. Раскопки неолитических поселений в бассейне р. Дисны	46
А. Вакс. Керамика Восточной Латвии в эпоху поздней бронзы и в начале железного века (1 тысяча до н.э.)	48
А. Радиньш. Курганный погребальный обряд в Восточной Латвии в первой половине 11 тысяч н.э.	50

3. Нумизматика

Р. Сянапедис. Клад Пражских грошей из д. Шяуляй (Ширвинтский р-он)	53
--	----

В. Аляксёюнас. Первые чеканные монеты Литвы	56
Э. Святикас. Монеты (ХУ1-ХУП в.в. в погребениях могильника Лейпалингис (Лаздияйский р-он)	58
Э. Иванушас. Нумизматический материал из Сярджюс (ХУ1-нач. Х1Хв.в.)	60
Р. Климавичюс. Первый орден Литовско-Польского государства	62
Э. Римша. К вопросу идентификации гробов Радзивилов в Кедайняй	63
Ш.И. Бектенеев. Денежное обращение на территории Северо-восточной Белоруссии (ХШ-Х1У в.в.)	66
Сокращения	68
Иллюстрации	69

Ats. redaktorė A. Jankevičienė
Redaktorė R. Rimantienė

Archeologinės ir numizmatinės medžiagos
komplektavimas ir konsekvavimas

Pasirašyta spausdinti

Tiražas 500 egz. Kaina 0,80 rb.

Spaudė Motiejaus Šumausko sp. Vilniuje, Straz-
delio 1

Užsak. Nr. 549 5 sp. lankai